

УДК 364.42/.44

Володимир Олександрович Дементов,

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7740-4594>

КОМПЛЕКСНА ДОПОМОГА СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах війни, коли 18 громад Сумської області належать до території можливих бойових дій [1], велика кількість сімей з дітьми вимушені рятуватись, покидати свої домівки та евакуююватись з прикордонних громад, особливо з 5-ти кілометрової прикордонної зони до більш безпечних місць. Ці родини, окрім безлічі матеріальних, фінансових, медичних, побутових проблем тощо, мають постійні глибокі стресові стани, латентні психічні проблеми, і, відповідно, потребують різноманітної підтримки та допомоги, в тому числі емоційної підтримки, профілактики ментального здоров'я та системної, професійної психологічної та психотерапевтичної допомоги. Це зокрема підтверджується результатами проекту Представництва Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні «Забезпечення системного реагування на потреби дітей, які повернулися до біологічних сімей з інтернатних закладів, та дітей групи ризику» в Сумській області (липень 2023 – березень 2024 року) [2]. При вивченні потреб 836 родин в рамках супроводу, в яких виховуються 1080 дітей, при безпосередньому контакті з батьками та дітьми, було визначено перелік основних потреб, які потребують негайного вирішення, і на першому місці, поруч із вирішенням побутових проблем, стоять питання системної фахової психологічної підтримки та психотерапевтичної допомоги батькам та дітям.

Отже, на сьогодні, в умовах війни, очевидним є нагальна необхідність у комплексних регіональних та місцевих програмах та окремих локальних проектах, націлених саме на системну та комплексну соціально-психологічну допомогу соціально-вразливим сім'ям з дітьми, особливо з прикордонних громад Сумської області, які постраждали від війни та перебувають у постійному стресовому стані, та в яких з причин складних життєвих обставин, в тому числі, існують великі ризики перебування дітей в несприятливих соціально-економічних, емоційно-психологічних, побутових умовах. Головною метою цих програм та проектів має стати: системне надання соціально-вразливим сім'ям з дітьми комплексної фахової

психологічної підтримки та психотерапевтичної допомоги; профілактика ментального здоров'я, як у індивідуальній так і в груповій формі за місцем проживання або тимчасового перебування. Ця робота передбачає консолідацію зусиль та ресурсів (організаційних, інформаційних, комунікаційних, матеріальних, фінансових) основних акторів, таких як: територіальні громади (керівництво, депутатський корпус), соціальні служби (на рівні регіону, районів та окремих територіальних громад), професійні громадські організації, волонтерські організації, благодійні фонди, соціально відповідальний бізнес, міжнародні гуманітарні фундації, окремі фахівці соціальної роботи. Основні цілі цих програм та проектів в рамках загальної місії мають бути визначені за моделлю SMART (specific, measurable, attainable, relevant, time-bound – конкретні, вимірювані, досяжні, доцільні, обмежені в часі) [3], і серед них обов'язково мають бути наступні: створення і підтримка широкого соціального резонансу, привернення уваги місцевої влади, громадськості, соціально відповідального бізнесу, міжнародних фундацій науковців, соціальних фахівців, психологів та психотерапевтів практиків тощо до зазначених проблем; залучення необхідних ресурсів до забезпечення системної фахової психологічної підтримки та психотерапевтичної допомоги сім'ям з дітьми; надання на базі територіальних громад психологічної підтримки та психотерапевтичної допомоги (шляхом залучення батьків і дітей до індивідуальних та групових психотерапевтичних занять, соціально-психологічних тренінгів та консультацій) за місцем перебування сімей з дотриманням всіх заходів безпеки, а також в онлайн форматі чи за телефоном; сприяння масштабуванню досвіду успішних практик на інші регіони України.

Безперечно, існують ризики, які певним чином можуть завадити успішній реалізації зазначених цілей та негативно вплинути на кінцевий результат. Це ризики на макрорівні – обмежена можливість організації та проведення відповідних психотерапевтичних заходів для дітей та батьків через відключення електроенергії, Інтернету, повітряні тривоги, загрози обстрілів тощо. Превенція – підтримка електричного живлення засобами використання бензогенераторів, Інтернету – супутниковими системами Старлінк, потенційна можливість проведення заходів в безпечних локаціях (підвальних приміщеннях, укриттях). Ризики на мезорівні – обмежена підтримка та допомога з боку основних акторів. Протидія – оптимізація всіх можливих засобів та каналів комунікації з метою залучення до участі у відповідних програмах та проектах максимальної кількості партнерів. Ризики на макрорівні – низька активність та вмотивованість бенефіціарів у зв'язку з

об'єктивними обставинами (недовіра, страхи, зневіра, емоційна виснаженість, стрес). Способи подолання – оптимізація проведення попередніх комунікацій із бенефіціарами.

Таким чином, об'єднання всіх наявних ресурсів основних акторів, в тому числі використання коштів з місцевих бюджетів – за механізмом соціального замовлення (як конкурсного так і програмного), забезпечить успішну реалізацію системних комплексних регіональних та місцевих програм та локальних проектів щодо надання соціально-вразливим сім'ям з дітьми комплексної фахової психологічної підтримки та психотерапевтичної допомоги як в умовах війни так і у повоєнний час.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства Реінтеграції від 8 березня 2024 року № 65. URL : <https://minre.gov.ua/2024/03/22/pro-zatverdzhennya-zmin-do-pereliku-terytorij-na-yakyh-vedutsya-velysya-bojovi-diyi-abo-tymchasovo-okupovanyh-rosijskoyu-federacziyeyu-13/>
2. Офіційна сторінка ГО «Ліга соціальних працівників України». URL : <https://www.lswu.org/>
3. Посібник технологій, проектів та освітніх програм. Львів : Українська освітня платформа. 2023. 70 с.